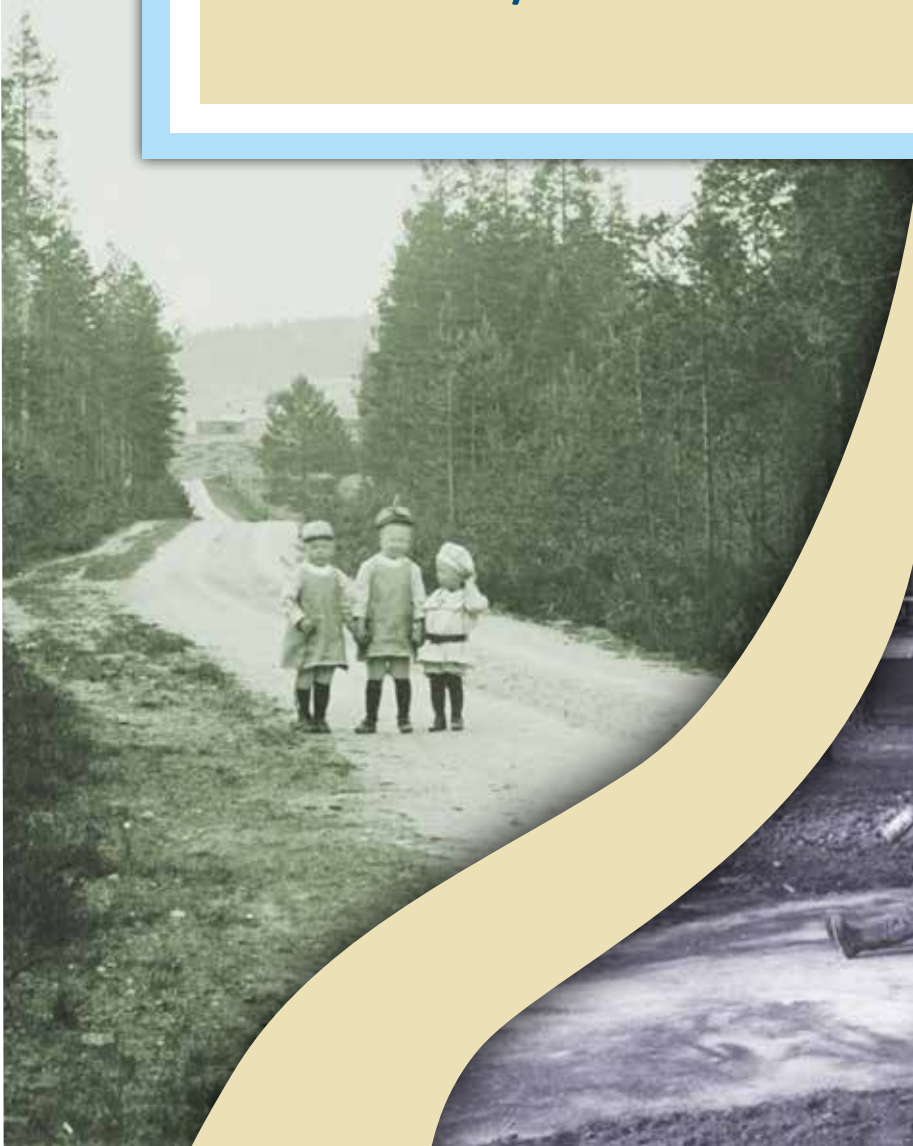
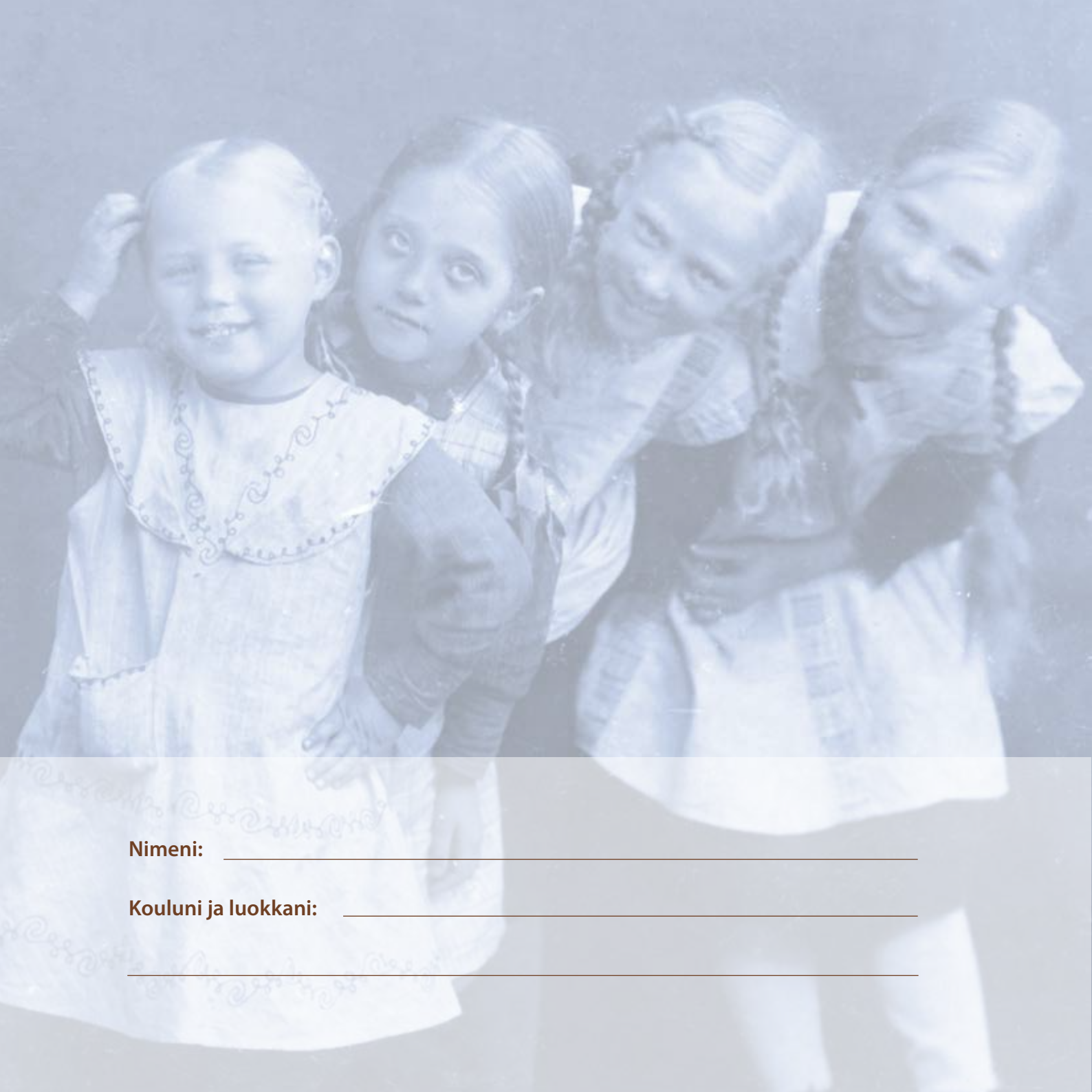


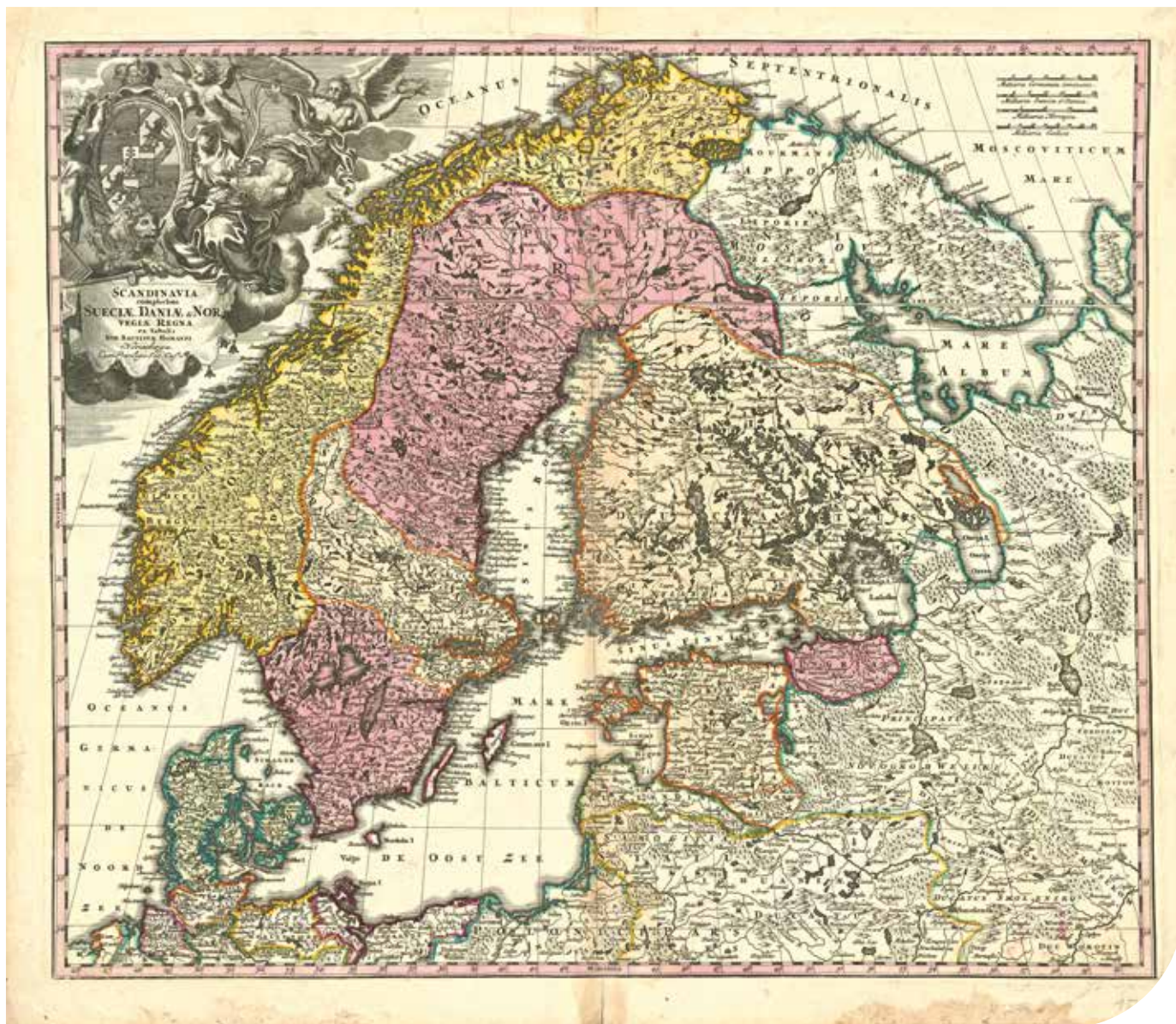
Erämaasta kaupungiksi Polku Hyvinkään historiaan





Nimeni: _____

Kouluni ja luokkani: _____



Suomi ja sen naapurit 1700-luvulla.

Kansalliskirjasto



Hämäläisten metsästysalue

Hyvinkään alue oli ennen metsäistä raja-aluetta Uudenmaan ja Hämeen välimaastossa. Vakituista asutusta ei juuri ollut, mutta seudulla on ollut asuinpaikkoja jo kiviaudella. Elämäntapa on siihen aikaan ollut liikkuvaa, eivätkä asuinpaikat ole olleet kovin pysyviä. Ruoka hankittiin metsästä-mällä ja keräilemällä. Alue pysyi pitkään hämäläisten metsästysalueena, jossa on myös ollut väliaikaisia peltoja, ns. kaskipeltoja. Vasta peltoviljelyn yleistymisen myötä Hyvinkään seutu sai vakituiset asukkaansa viimeistään 1300-luvulla. Suomi oli osa Ruotsin valtakuntaa keskiajalta lähtien.



Kaskipelto = metsä hakataan, jonka jälkeen puut poltetaan. Vilja kasvaa siinä hyvin, koska tuhkasta maaperä saa ravinteita. Peltoa voi käyttää vain pari vuotta.

Kivikausi = ajanjakso, jolloin työkalut ja muut esineet tehtiin mm. kivistä, puusta ja luusta. Metalleja. esim. rautaa ei käytetty. Suomessa kivikausi oli noin vuosina 8600–1500 ennen ajan laskun alkua (eaa).

Keskiaika = Suomen keskiaika alkaa 1100- ja 1200-lukujen kuluessa ja kesti 1500-luvulle. Tuolta ajalta alkaa olla kirjallisia lähteitä. Kristinusko saapui Suomeen.

Opetustaulu:
Hinnerjoen museo



TEHTÄVÄ 1.

Tutkikaa karttaa yhteisesti. Kartta kuvaa Hyvinkään aluetta 1700-luvulla. löytyykö kartasta tuttuja paikkoja?

Pohtikaa yhdessä mm. tällaisia kysymyksiä:

- Kuinka suuri paikka Hyvinkää on ollut kartan piirtämisen aikaan?
- Tarkastelkaa paikkojen nimiä. Löytyykö Hyvinkään seudulta yhä samoja paikannimiä, vai ovatko ne muuttuneet?



Kartta:
Kansalliarkisto

Elämää kylissä

Hyvinkään nimi mainitaan ensimmäisen kerran vanhoissa asiakirjoissa vuonna 1495 eli keskiajan lopussa. Jussi Laurinpoika lähti Ruotsiin, Tukholmaan, selvittämään vaimonsa perintöasioita. Tällöin Hyvinkäänkylä mainitaan ensimmäisen kerran. Muita Hyvinkään alueen vanhimpia kyliä oli Kytäjällä ja Ridasjärvellä.

Kylät olivat pieniä. Maatiloja oli suurimmillaankin noin kymmenen ja elanto saatiin maata viljelemällä ja eläimiä hoitaen. Kauppiaita tai virkamiehiä ei kylissä ollut. Kaikki tehtiin itse tai vaihdettiin naapurilta. Rahaa ei juuri käytetty.

Talot olivat pieniä ja monesti niissä oli vain yksi huone. Pihapiiri koostui monista rakennuksista. Aitat eli varastot olivat erikseen ja samoin ns. leivintupa, navetta, riihi (siellä kuivattiin viljaa) ja sauna.

Kirkolla oli tärkeä merkitys ihmisten elämässä. Kirkon papit pitivät kirjaa siitä kuka syntyi ja kuka kuoli. Papit neuvoivat ja auttoivat myös ei-uskonnollisissa asioissa. Kirkossa käytiin sunnuntaisin. Siellä tavattiin ihmisiä, kuultiin uutiset ja saatiin neuvoja elämiseen.

Ihmiset olivat hyvin riippuvaisia siitä, mitä itse pystyttiin viljelemään. Joskus huonojen säiden takia ei saatu pelloilta viljaa ja silloin kylissä nähtiin nälkää, näitä vuosia sanottiin nälkävuosiksi. Sotavuosina miehiä lähetettiin sotiin ja veroja piti maksaa enemmän. Taloja autioitui ja asukkaat näkivät nälkää. Rauhan aikaan asutus jälleen elpyi.

Maalaismaisemaa Kytäjän Isokylästä.



LAPSUUSMUISTOJA HYVINKÄÄLTÄ

Tätä pikkuista (vauvaa) hoidettiin torpan, tuvan ja pienen kammarin käsittävissä tiloissa, joissa oli äidin ja isän lisäksi kolmevuotias poika ja reumatismin vaivaama äidinäiti. Laitilan järven laitamilla, kun oltiin, kävi Hyvinkäältäkin kalastajia, jotka aina tarpeen mukaan saivat kortteerin, niin kuin silloin sanottiin, pienessä torpassa.

...siinä kaiken touhun keskellä kasvoi heiveröinen lapsi, joka syntymänsä seuraavana päivänä kovaa kyytiä vietiin kasteelle Hausjärven pappilaan.

Varmaan on joulukuun noita perunoita syötäväksi, Anna Laine. Juuret Hyvinkäällä: kertomuksia ja muistelmia Hyvinkäältä ja hyvinkääläisistä.

Toim. Riitta Harkoma-Laine, 1978.



TEHTÄVÄ 2.

Kuinka monta henkilöä perheeseesi kuuluu?
Kuinka monta lasta kuvan perheessä on?

TEHTÄVÄ 3.

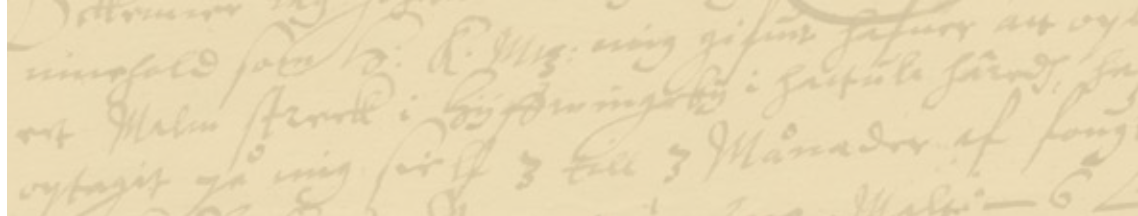
Kuinka monta huonetta sinun kotonasi on?



Räätälimestari Suonion perhe kotitalonsa edustalla.

Hyvinkään rukoushuoneen vihkiäisjuhla vuonna 1896.





Hopeavuori

Kytäjän kylästä oli löytynyt jo varhain rautaa. Raudan lisäksi muistakin metalleista oli löytynyt merkkejä maaperästä ja kivilohkareista. Tämä tieto malmihavainnoista kantautui myös kuningas Kustaa Vaasan korviin. Kuningas kiinnostui alueesta ja päätti aloittaa Hyvinkäänvuorella kaivostoiminnan, jonka tavoitteena oli tuoda varallisuutta ruotsin valtakuntaan. Hyvinkäänvuori eli Hopeavuori sijaitsee nykyisin Usmin ulkoilualueella. Hopeavuoren kaivoksella työskenteli 1550-luvulla mm. Matti Matinpoika ja Anders Olavinpoika, jotka kaivoivat ja sulattivat malmia. Heidän nimensä on jäänyt tilinpitokirjoihin. Kaivos hiipui kuitenkin joidenkin vuosien jälkeen. Todennäköisesti löydöt olivat vähäisiä, ja kuningas kiinnostui muista alueista.

Kaivostoiminta alkoi 1600-luvulla uudestaan, kun silloinen kuningas Kustaa II Aadolf kiinnostui Hyvinkään hopeasuonista. Hän antoi määräyksen jatkaa louhimista. Hyvinkäänkylän tilat vapautettiin veroista, koska asukkaat joutuivat osallistumaan kaivostoimintaan. Työntekijöitä kaivoksessa oli noin viisi tai kuusi. Asiakirjoissa puhutaan Hyvinkään ruukista, vaikka mitään kylää kaivoksen ympärille ei muodostunut.

Hopeaa louhoksesta tuskin löytyi, tai muitakaan arvometalleja, mutta muita metalleja varmaankin. Hopeavuori-nimeä alettiin käyttää Hyvinkäällä vasta 1700-luvulla ja aina silloin tällöin kaivantoja on tutkittu arvometallien löytämiseksi. Tarina Hopeavuoresta on kiehtonut ihmisiä ja synnyttänyt tarinoita.

Malmi = kivi, josta saa erotettua metallia.



Hämeen tie

Hyvinkää on aina ollut liikennereittien varrella. Vantaanjokea pitkin on liikuttu paljon veneillä. Laivoille se on ollut liian kapea. Hämeen maantie kulki aivan Hyvinkäänkylän läpi. Se kulki Hämeenlinnasta etelään Nurmijärvelle ja etelärannikolle. Kun Helsingin kaupunki perustettiin vuonna 1550, tie tuli entistä tärkeämmäksi.

Liikuttiin kävellen, hiihtäen tai hevosella. Lähimpään kaupunkiin Hämeenlinnaan oli pitkä matka, eikä sinne juuri ollut tarvetta mennä. Hevosellakin matkaan meni päivä. Jos kelit tai tie olivat huonoja, kului aikaa enemmänkin. Nurmijärven kirkolle oli lähes päivän matka kävellen.

Maantie toi Hyvinkäänkylän asukkaille velvollisuuksia ja rasitteita. Heidän piti pitää tie ja sillat kunnossa omalla työllään ja rahallaan. Näistä velvollisuuksista myös riideltiin. Maantietä pitkin kulkeville valtion asioita hoitaville piti antaa yöpymispaikka ja ruokaa. Korvausta vastaan toki, mutta varsinkaan sota-aikoina sotilaiden kulkiessa ei korvauksia monesti saatu.

Myöhemmin Hyvinkäänkylään perustettiin kestikievari eli majatalo, jossa matkustajat pystyivät yöpymään. Myös posti kulki Hyvinkäänkylän kautta. Lähimmät markkinat pidettiin Hausjärvellä. Tärkein ostettava oli suola, sitä ilman ei pärjätty.

"...Talonpojat Hyvinkäänkylästä ... valittavat armolliselle kreiville kurjuuttaan ja köyhyyttään joka heitä ahdistaa, koska he asuvat suuren yleisen tien varrella..."

Lähde: Nurmijärven kappalaisen Henrik Jöranninpojan todistuskirje, Nurmijärvi 1.11.1585. Kansallisarkisto 4239, f. 69

Markkinat = väliaikainen myyntitapahtuma, johon kokoontuu useampia kauppiaita.



Tie Hyvinkäällä.
Museovirasto

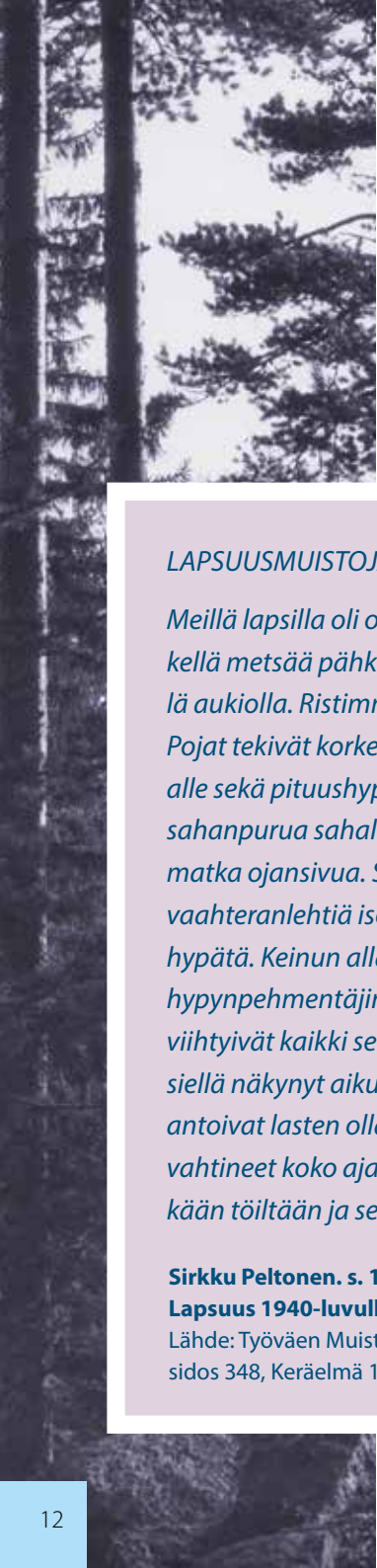
Matkalla myllylle.



TEHTÄVÄ 5.

Piirrä paperille vapaamuotoinen kartta koulumatkastasi. Mitä reittiä kuljet? Mitä paikkoja matkan varrella on?





Hyvinkään kartanot

LAPSUUSMUISTOJA HYVINKÄÄLTÄ

Meillä lapsilla oli oma urheilukenttä keskellä metsää pähkinäpuiden ympäröimällä aukiolla. Ristimme sen Metsäkentäksi. Pojat tekivät korkeushyppytelineen ja sen alle sekä pituushyppypaikalle raijasimme sahanpurua sahalta. Sinne oli kilometrin matka ojansivua. Syksyllä keräsimme vaahteranlehtiä isoiksi kasoiksi joihin hypätä. Keinun alla ne toimivat hyvinä hypynpehmentäjinä. Metsäkentällä viihtyivät kaikki sen alueen lapset eikä siellä näkynyt aikuisia. Muutenkin aikuiset antoivat lasten olla eivätkä pajailleet ja vahtineet koko ajan. Eiväthän he ehtineetkään töiltään ja se oli hyvä.

Sirkku Peltonen. s. 1938.

Lapsuus 1940-luvulla.

Lähde: Työväen Muistitietotoimikunta, sidos 348, Keräelmä 1881.

Hyvinkään seudulla oli kolme merkittävää kartanoa Kytäjä, Raala ja Erkylä. Kytäjän kartano oli aikoinaan Suomen suurin maatila.

Aikaisemmin kartanoiden omistajat eivät useinkaan asuneet syrjäisellä alueella olevissa kartanoissa. Niitä hoitivat siihen tehtävään palkatut henkilöt. Tilan maita vuokrattiin ja vuokra maksettiin kartanolle maanviljelystuotteina tai töninä. Kartanot alkoivat muodostaa 1800-luvulta lähtien ympärilleen pienen yhteisön, jossa oli omat kaupat, koulut ja käsityöläiset. Kartanoiden omistajat perustivat myös sahoja, joissa lähiseudun puut sahattiin laudoiksi tai tukeiksi. Sahat toivat työpaikkoja lähiseudun asukkaille. Kytäjän kartanon alueella oli jopa oma raha. Maanviljelyä uudistettiin kartanon mailla, ja siitä ottivat myös muut tilat mallia.

Kartano = suuri maatila, jonka omistaja oli saanut kuninkaalta.

Maisema Kreivittären kalliolta Kytäjän kartanolle päin.



Erkylän kartanon päärakennus vuonna 1925.



TEHTÄVÄ 6.

Millainen kartano oli tai on ulkoisesti verrattuna ns. tavallisiin taloihin? Mistä voisi päätellä, että kyseessä oli kartano?

TEHTÄVÄ 7.

Mitä ovat maanviljelystuotteet?



Miehiä ja lapsia uimassa Kytäjärven rannalla vuonna 1919.



Työ opettaa

Lapset oppivat vanhemmiltaan työnteon olemalla mukana maatilan töissä pienestä pitäen. Pojat olivat miesten töissä ja tytöt naisten töissä. Miehet hoitivat yleensä esimerkiksi peltotyöt ja rakennusten korjaukset. Naiset hoitivat karjan ja kotitaloustyöt.

Kun lapset vähän kasvoivat, he saattoivat vahtia eläimiä laitumella ja kulkea paimentamassa niitä. Työ oli vastuullista ja vaarallista. Lehmät vietiin kauaksikin metsälaitumille, joissa liikkui myös susia. Myös pienempien sisarusten hoito monesti lankesi isommille lapsille. Usein lapset lähetettiin 12–15 -vuotiaina isommille maatiloille rengeiksi ja piioksi ansaitsemaan elantonsa ja oppimaan tarpeellisia taitoja. Heitä lähetettiin myös oppimaan käsityöläisammatteja. Käsityöläiset, kuten sepät, suutarit ja muurarit olivatkin arvostettuja ammatteja.

Paimentaminen = karja kulki etsimässä ruokaa lähimetsissä tai niityillä. Karjan karkaamisen, loukkaantumisen tai petojen ruoaksi joutumisen riski oli suuri. Karjasta huolehti paimen, joka liikkui koko ajan karjan mukana.

Kotitaloustyö = omassa kodissa ilman palkkaa tehtävä työ esim. lasten hoito, ruoan valmistus ja siivous. Ennen vanhaan tärkeitä töitä olivat myös veden haku ja käsityöt.

LAPSUUSMUISTOJA HYVINKÄÄLTÄ

Asumme Hyvinkäällä, mutta hoidimme Monnissä maatilaa, jossa viljeltiin perunaa. Nuorena poikana olin paljon töissä perunapellolla. Perunat myytiin sitten Hyvinkään torilla. Päätin että perunoita en kuokkisi enää koskaan. Oli se sen verran rankkaa työtä. Mutta niin vain laitoin taskurahojen tiedossa pihaan oman perunamaan, jolla tienasin omaa rahaa. Elämä oli tiukkaa siihen aikaan, mutta jollakin piti elää.

Suurten ikäluokkien hyvinkääläismuisteluja. Lapsuus 1950-luvulla.

Lähde: Työväen muistitietotoimikunta, Sidos 352, Keräelmä 11008, Työväen Arkisto.



TEHTÄVÄ 8.

Mitä töitä sinä teet kotona?

TEHTÄVÄ 9.

Tiedätkö, mitä työtä renki tekee?
Entä piika? Oletko kuullut sanoja
ennen?

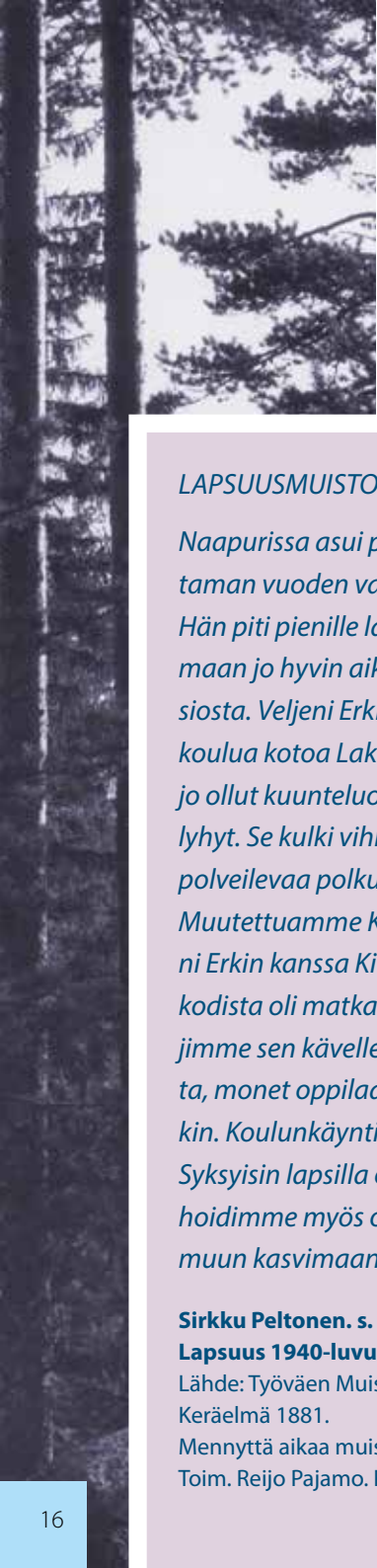
Millaista työtä tekee seppä,
suutari ja muurari?



Hyvinkääläinen tyttö ruokkimassa kanoja.



Perunan nostoa syksyllä.



Opintiellä

LAPSUUSMUISTOJA HYVINKÄÄLTÄ

Naapurissa asui poika Helmeri, joka oli muutamman vuoden vanhempi ja rakasti koulua. Hän piti pienille lapsille koulua. Opin lukemaan jo hyvin aikaisin, ehkä Helmerin ansiosta. Veljeni Erkki kävi vuoden Kivisenojan koulua kotoa Lakkimäestä ja oli sitä ennen jo ollut kuunteluoppilaana. Koulumatka oli lyhyt. Se kulki vihreän satumetsikön poikki polveilevaa polkua pitkin.

Muutettuamme Kuralaan kävin koulua veljeni Erkin kanssa Kivisenojalla, jonne uudesta kodista oli matkaa kolmisen kilometriä. Kuljimme sen kävellen ja se oli aivan luonnollista, monet oppilaat tulivat paljon kauempaa. Koulunkäynti oli mukavaa ja sujui hyvin. Syksyisin lapsilla oli perunannostolomaa ja hoidimme myös opettajan perunamaan ja muun kasviamaan.

Sirkku Peltonen. s. 1938.

Lapsuus 1940-luvulla.

Lähde: Työväen Muistitietotoimikunta, sidos 348, Keräelmä 1881.

Mennyttä aikaa muistellen. Kytäjä ennen ja nyt. Toim. Reijo Pajamo. Kytäjän kyläyhdistys ry. 2010.

Kirkko järjesti ennen kiertokouluja, joissa lapset opivat lukemisen, kirjoittamisen alkeet ja uskonnon keskeisimmät asiat. Opettaja kiersi kylissä muutamia viikkoa kerrallaan, joitakin kertoja vuodessa. Oppitunnit pidettiin siellä, mistä sopiva tila löytyi, esim. pappiloissa tai maataloissa. Laki edellytti, että naimisiin mennessä oli osattava lukea ja oli käyty rippikoulu. Monesti lukutaito jäi kuitenkin ulkoa opetteluksi.

Oppimista ei pidetty tarpeellisena ja sen ajateltiin tekevän ihmisistä peräti laiskoja. Vähitellen oppimista alettiin kuitenkin pitää hyödyllisenä. Nurmijärven alueella alkoivat pyhäkoulu ja kiertokoulu 1830-luvulla. Hyvinkään seudun kylät olivat kaukana ja opettajat kävivät alueella harvakseltaan. Erkylän kartano perusti vuonna 1856 ensimmäisen alueen pysyvän koulun, Eskon koulun. Kytäjän kartanolle perustettiin ensimmäinen koulu 1864.

Samoihin aikoihin myös hyvinkäänkyläläiset alkoivat suunnitella koulun perustamista. He järjestivät arpajaiset ja tanssiaiset koulun hyväksi ja anoivat avustuksia. He palkkasivat ensimmäisen opettajan vuonna 1875. Muuallekin Hyvinkäälle alettiin perustaa kouluja 1880-luvulta lähtien.



Koululuokka Kaukasten Myllykylänkoulussa vuonna 1931.



Hyvinkäänkylän kansakoulu. Keskellä tuimailmeinen opettaja Vuorinen.



Kivisenojan koulun pihaa 1920-luvulla.



TEHTÄVÄ 10.

Miten kuljet kouluun?
Miten kuljet matkat talvella?
Entä kesällä?



Rautatien varteen kasvaa asemakylä

Vuonna 1857 aloitettiin rautatien rakentaminen Helsingistä Hämeenlinnaan. Yhdeksi asemapaikaksi, josta työt aloitettiin, valittiin nykyinen Hyvinkään rautatieaseman alue. Alueella ei ollut asutusta, eikä majapaikkoja. Ensimmäiset työläiset asuivat Paavolassa. Rautatien rakentamista varten tuli hyvinkään seudulle paljon yli kolmesataa työntekijää ja vähitellen heille rakennettiin asuntoja lähemmäs asemaa.

Hyvinkäälle siirrettiin myös kolmesataa vankia pakkotyöhön. Vankisiirtola rakennettiin nykyisen aseman pohjoispuolelle. Vankeja vahtivat kasakat eli sotilaat.

Näin seudulle jossa ei ollut muuta kuin metsänvartijan maja, syntyi vuoden kuluessa kaupunkia muistuttava asutus. Säännöllinen junaliikenne alkoi vuonna 1862. Kun rata valmistui, vankityövoima lähti ja samoin suurin osa rakennustyöläisistä. Matka Helsinkiin junalla kesti kaksi tuntia 30 minuuttia.

Uusi asemanseutu houkutti uusilla työpaikoilla asukkaita. Maatalousvaltaiselle alueelle tuli aivan uusia ammatinharjoittajia, rautatievirkailijoita. Vanhat asukkaat suhtautuivat heihin epäillen ja epäilivät, pystyvätkö he elättämään itsensä. Pian Hyvinkään asemakylä sai uusia asukkaita, mm. kauppiaita ja majoituksen tarjoajia.

LAPSUUSMUISTOJA HYVINKÄÄLTÄ

Meillä oli tapana, kavereitten kanssa, kun tuota aikaa oli, niin käydä läheisellä asemalla kattelemassa junia ja vetureita. Me päästiin veturiin, veturinkuljettajat ottivat tutustumaan veturiin, tarjosivat voileipää syötäväks meille ja pitivät hyvänä. Se oli multa kyllä kiellettyä. Mä en olis saanu niin pitkälle mennä, vaikkei siitä ollu kuitenkaan kun tommoinen puoli kilometriä, en olis saanu mennä, mutta niin me vaan tehtiin.

Ensio Rantanen s. 1930.

Lapsuus Port Arthurissa 1930-luvulla.

Lähde: Työväen Muistitietotoimikunta,
Sidos 355, keräelmä 2044,
Työväen Arkisto.



TEHTÄVÄ 11.

Kauanko Hyvinkäältä
kestää junamatka
Helsinkiin nykyisin?



Hyvinkään asema 1900-luvun alkupuolella.



Kylään perustetaan Villatehdas



LAPSUUSMUISTOJA HYVINKÄÄLTÄ

Port Arthurin asunnot olivat karuja. Ihan ensimmäisessä kodissa, jonka muistan, meillä oli vain yksi huone. Se oli hellahuone. Mutta sitten saatiin sekä keittiö että kamari. Asuntokasarmeiksi niitä kutsuttiin. Niissä oli paljon ihmisiä, lapsia, meteli kuului seinien läpi. Mutta se oli koti kuitenkin. Meidän asunto oli suoraan villatehdasta vastapäätä ja mä tiesin missä kerroksessa esimerkiksi mun äitini oli töissä.

Ensio Rantanen s. 1930.

Lapsuus Port Arthurissa 1930-luvulla.

Lähde: Työväen Muistitietotoimikunta, Sidos 355, keräelmä 2044, Työväen Arkisto.

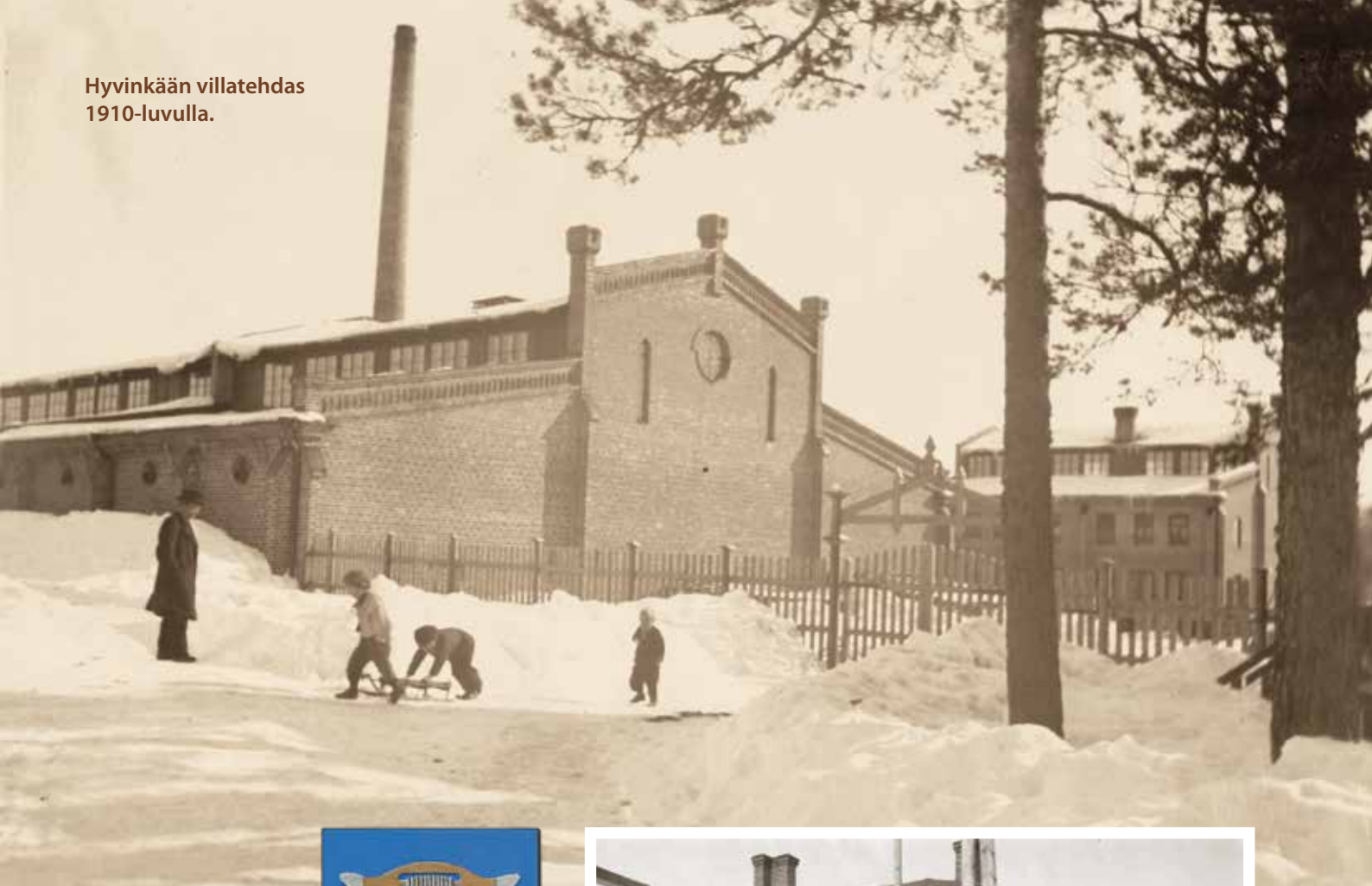
Hyvinkään asemakylä alkoi 1800-luvun lopussa olla jo vilkas kylä, jossa kävi myös kesävieraita ja muita matkustavaisia. Hyvinkäälle oli perustettu Parantola eli kylpylä vuonna 1891. Tällä oli VR:n puutarhat ja ensimmäinen puistokin oli perustettu. Lähikartanot olivat vauraita ja merkittäviä.

Ensimmäinen Hyvinkään asemanseudun tehdas oli villakehräämö, jonka perusti Ossian Donner. Tehtaassa tehtiin lankoja ja kankaita. Aluksi siellä oli töissä alle 20 henkeä, mutta pian se kasvoi satojen ihmisten työpaikaksi. Suurimmillaan tehtaalla oli 1500 työntekijää.

Tehtaan johtajat rakennuttivat taloja työväelle. Monet näistä rakennetuista taloista olivat puisia kerrostaloja, joita nykyään on Port Arthurin alueella. Ihmisiä muutti Hyvinkäälle eri puolilta Suomea, ja tehtaaseen tuli myös ammattilaisia ulkomailta.

Vaakuna = yksinkertaistettu, tiettyjä sääntöjä noudattava tunnuskuva, jota käyttävät esim. maat, kunnat ja suvut.

Hyvinkään villatehdas
1910-luvulla.



TEHTÄVÄ 12.



Mitä vaakunan kuva esittää?

Villatehtaan työntekijöiden
asuntoja Kutomo-
kadulla, 1920-luku.





Nurmijärven – Hausjärven syrijkylästä Hyvinkääksi

Hyvinkään asemakylä oli kasvanut Hyvinkäänkylää ja muita ympäröiviä kyliä suuremmaksi. Aseman seudun kehittäminen ei kiinnostanut kaukana Nurmijärvellä ja Hausjärvellä asuvia, mutta aseman seudun asukkaat halusivat kehittää omaa asuinpaikkaansa. Hyvinkää julistautui omaksi itsenäiseksi kunnaksi 30.7.1917. Ensimmäiset kunnassa tehdyt päätökset koskivat mm. katuvaloja ja ruuanjakelua, sillä ruuasta oli pulaa.

Suomi itsenäistyi 6. joulukuuta 1917 ja tammikuussa 1918 alkoi sisällissota. Sisällissodassa oman maan kansalaiset sotivat toisiaan vastaan. Sotaa on kutsuttu myös veljessodaksi, koska jopa saman perheen jäsenet saattoivat sotia vastakkaisilla puolilla. Sota aiheutti paljon katkeruutta, ja sen muistot vaikuttivat ihmisten asenteisiin pitkän aikaa.

Sisällissodan jälkeen Hyvinkään kuntaa alettiin kehittää ja uutta keskustaa rakennettiin. Uusia kivitaloja rakennettiin, ja Villatehdas kasvoi merkittäväksi tehtaaksi koko Suomen mittapuulla.

LAPSUUSMUISTOJA HYVINKÄÄLTÄ

Niinhän siinä kävikin, että sitten tammikuun puolella alkoi kansalaissota, jota oli osattu jo pelätä. Se pahensi tilannetta paikkakunnallamme, varsinkin ns. elintarvikelautakunnan pakko-ottojen vuoksi. Ja oli ihan ihme, että kuitenkin selvittiin vuoden 1918 satoon asti. Eikä kaiketi olisi selvittykään, ellei tuo leipäsen laajan Lopen pitäjän asujaimisto olisi oivaltanut hyvinkääläisten hätää. Tuon laajan pitäjän lukemattomista taloista annettiin ruisleipä niinä aikoina niin moneen käteen, kotiin vietäväksi.

Hevosmäki alennettiin elvyttämällä, Bruno Hakala. Juuret Hyvinkäällä: kertomuksia ja muistelmia Hyvinkäästä ja hyvinkääläisistä.

Toim. Riitta Harkoma-Laine, 1978.



Aseman kansakoulu vuonna 1923.



Tunnistamaton hyvinkääläinen perhe vuonna 1918.



TEHTÄVÄ 13.

Mitä tarkoittaa kunnan itsenäisyys?
Entä Suomen itsenäisyys?



Sodan varjossa

LAPSUUSMUISTOJA HYVINKÄÄLTÄ

Ennen sotaa kävin Hämeenkadun ja Sähkökadun kulmassa muistaakseni Välenojan kaupassa. Kauppias antoi minulle aina lasipurkista tikkukaramellin. Sodan alkamisen huomasin, kun banaanit ja appelsiinit loppuivat kaupasta.

Joulun tienoilla vuonna 1940 pommi tuhosi kotini. Äiti oli hamstrannut 10 kg:n sokerisäkin ja piti sitä piirongin kaapissa lasioven takana. Pommin voimasta lasiovi oli mennyt pieniksi pirstaleiksi ja tehnyt sokerista käyttökelvotonta.

Pommisuojassa oltiin viltti korvilla ja korkki suussa. Elokuvateatteri Harjula tuhoutui samassa pommituksessa kuin kotini.

Eero Jokinen, sotienmuistot-kokonaisuus, haastattelu 2017, Hyvinkään kaupunginmuseon arkisto.

Euroopassa syttyi sota 1930-luvun lopulla. Myös Suomen ja Neuvostoliiton (nykyään Venäjä) välille syttyi sota, jota kutsutaan talvisodaksi ja joka jatkui jatkosotana lyhyen rauhanajan jälkeen. Talvisodan aikana Hyvinkäätä pommitettiin, ja elämää varjosti miesten joutuminen rintamalle sotimaan. Sota-aikana oli kausia, jolloin lapset eivät menneet kouluihin. Kun taivaalle tuli lentokoneita, sireenit alkoivat ulvoa. Silloin piti osata mennä turvaan kellareihin ja muihin suojiin.



Talvisodan ilmapommitusten tuhoja Hämeenkadulla tammi-kuussa 1940.



Hyvinkään pikkulottia ryhmäkuvas-
sa Aseman koulun
edessä vuonna
1944.



TEHTÄVÄ 14.

Minkä tuotteen loppuminen
kaupasta harmittaisi sinua eniten?
Pärjäisitkö ilman sitä?



Joulumyyjäisissä myynnissä olleet lottanukke Marjatta ja
suojeluskuntanukke Pekka vuonna 1938.



Jälleenrakennuksen aika

Sotien jälkeen Hyvinkäällä aloitettiin sodan aikana tuhoutuneiden talojen uudelleen rakentaminen. Tänne rakennettiin myös uusia tehtaita. Hyvinkää kasvoi, koska ihmiset muuttivat tänne työn perässä. Hyvinkäälle asutettiin myös suuri määrä siirtolaisia eli evakoita, jotka saivat asunnon Hyvinkäältä. Koska Hyvinkää kasvoi asukasluvultaan, Hyvinkäälle rakennettiin paljon uusia asuntoja.

Evakko = Suomen Neuvostoliitolle toisen maailmansodan seurauksena luovuttamilla alueilta siirrettyjä henkilöitä, evakkoja, jotka sodan päätyttyä asutettiin pysyvästi Suomen uuden rajan sisäpuolelle. Evakoista suurin osa oli karjalaisia.

LAPSUUSMUISTOJA HYVINKÄÄLTÄ

Siirtolaisten tulo Karjalasta oli mullistavaa. Kuraalaan muutti Björnin perhe. Karjalaisten iloisuus ja ulospäin suuntautuneisuus oli hämmentävää ja heidän puheensa outoa. Pian perheen työtöt olivat kuitenkin kanssani.

Sirkku Peltonen, s. 1938.

Lapsuus 1940-luvulla.

Lähde: Työväen Muistitietotoimikunta, sidos 348, Keräelmä 1881.

Ja ihanaa oli tulla juuri täysremontoituun, maalille ja lakalle tuoksuvaan kotiin. Sai lämmitellä käsiä juoksevan lämpimän veden alla. -- Poika sijoitettiin nukkumaan keittiöön omaan nuorisosänkyynsä. Keittiön pöytä oli samalla ruokapöytä ja pojan läksyenlukupaikka. Sängyn reunalla istuen siinä voikin tehdä mukavasti mitä vain, ja vielä mahtuivat äiti ja isäkin saman pöydän ääreen.

Huomenna en mene kenkätehtaalle, Kerttu Kiuttu, Juuret Hyvinkäällä: kertomuksia ja muistelmia Hyvinkäästä ja hyvinkääläisistä.

Toim. Riitta Harkoma-Laine, 1978.



Myymälä Hyvinkäänkylässä 1940-luvulla.



TEHTÄVÄ 15.

Tutki kuvaa. Mitä kaupassa myyntiin?

TEHTÄVÄ 16.

Miten karjalan murteella sanotaan sanat: minä ja sinä?

Nuorisoa osto- ja myyntiliikkeen edessä Hämeenka-
dulla.



Hyvinvoinnin kasvun aikaan

LAPSUUSMUISTOJA HYVINKÄÄLTÄ

Jukan äiti oli avannut pienen liikkeen kadun varrella olevassa talossa, ja koska jukalle ei ollut löytynyt hoitopaikkaa, oli äidin ollut pakko ottaa hänet mukaansa liikkeeseen joka päivä. Äiti oli aina levoton, sillä Jukalla ei ollut muuta leikkipaikkaa kuin katu tai liikkeen takahuone, mutta eihän sisälläkään voinut jatkuvasti olla, varsinkin kun oli kesä. Niinpä Jukka koetti keksiä jotain tekemistä ja olla varovainen, ettei jäisi kadulla ajavien autojen alle.

Mitä olette tehneet minun kioskilleni, Anneli Rosell, Juuret Hyvinkäällä: kertomuksia ja muistelmia Hyvinkäältä ja hyvinkääläisistä.
Toim. Riitta Harkoma-Laine, 1978.

Vuonna 1960 Hyvinkäältä tuli virallisesti kaupunki. Kaupunki paransi asukkaistensa palveluja paljon 1960-luvulta lähtien. Tähän perustettiin mm. päiväkoteja ja uusia kouluja. Nuorille perustettiin ammattikouluja. Hyvinkäälle rakennettiin myös uusi sairaalarakennus. Hyvinkää lisäsi myös hyvinkääläisten harrastusmahdollisuuksia: urheilupaikkoja rakennettiin ja esim. taidemu-
seo perustettiin.

Villatehdas lopetti toimintansa 1990-luvulla, mutta muiden tehtaiden ja teollisuuden työpaikat ovat yhä edelleen tärkeitä Hyvinkäällä. Yhä enemmän ihmiset ovat kuitenkin töissä esim. kaupoissa ja muilla palvelu-
laloilla.

Lapsia karusellissa.





TEHTÄVÄ 17.

Mitä tarkoitetaan palveluilla?



Koulun pihassa leikkiviä lapsia.



Lapsia leikkimässä
kerrostalon pihalla.



**HYVINKÄÄN
KAUPUNGINMUSEO
HYVINKÄÄ CITY
MUSEUM**

Hyvinkään kaupunginmuseo,
Villatehdas, Q3-rappu,
Kankurinkatu 4–6, Hyvinkää

kaupunginmuseo@hyvinkaa.fi
www.hyvinkaa.fi/kaupunginmuseo

Ensimmäinen painos 2017

